

TRANSATLANTİK İLİŞKİLER

Prof.Dr. Ebru Canan-Sokullu
Bahçeşehir Üniversitesi
ebru.canan@eas.bau.edu.tr

ÖZET

ABD ile Avrupa devletleri arasında gelişen transatlantik ilişkiler, Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarından itibaren siyasi ve ekonomik yaklaşma/bloklama anlayışı doğrultusunda çabalayan ABD ile Avrupalı müttefikleri arasında yumuşak ve sert güvenlik alanlarını kapsayacak şekilde geliştirilmiş ortak bir 'biz' duygusu temelinde, ilişkileri coğrafi alandan ziyade siyasi ve ekonomik alanda tanımlar. Yüzyıllara uzanan kolonyal ve merkantilist birlikteliklere dayanan ilişkilerin Soğuk Savaş döneminden itibaren temel belirleyicileri ortak çıkarlar, sosyalist yayılmacı tehdide karşı ortak savunma ihtiyacı ve askeri ittifak olarak görülmekte ve dolayısıyla ilişkilerin güvenlik, ekonomik, diplomasi boyutları önem kazanmaktadır. Soğuk Savaş döneminin transatlantik uyumu sonrasında yerini transatlantik kopuşa terk eder gözükmektedir, çok taraflı ve çok katmanlı bu ilişki, kısa süreli etkilerle bozulabilecek türden değildir.

ABD ile Avrupa
devletleri
arasında gelişen
ilişkiler
literatürde genel
bir ifadeyle
“transatlantik
(Atlantik Ötesi)
ilişkiler” olarak
tanımlanmak-
tadır.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından kurulan yeni uluslararası düzen siyasal, ekonomik ve kültürel olarak iki kutuplu bir sistem çerçevesinde inşa edilmişti. Bu çerçevede Doğu Bloku, SSCB tarafından kontrol edilen sosyalist rejimlerin, Batı Bloku ise ABD’nin liderliğinde bir araya gelen demokratik ve kapitalist devletlerin oluşturduğu ittifak sistemleri olarak ortaya çıktılar.

Bundan sonra ABD ile Avrupa devletleri arasında gelişen ilişkiler literatürde genel bir ifadeyle “transatlantik (Atlantik Ötesi) ilişkiler” olarak tanımlanmaktadır. ABD’nin geleneksel izolasyonist politikasına dayanan Monroe Doktrini’ni terk ederek, Birinci Dünya Savaşı’na katılması transatlantik birlikteliğin ilk siyasi örneği olmuştu. Keza, iki savaş arası dönemde yeniden kendi içine odaklanan ABD, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra tekrar Avrupa’ya yakınlaşacak (Fulbrook 2001; Lundestad 2003) ve ABD ile özellikle Batı Avrupa ülkeleri siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda büyük ölçüde entegre bir transatlantik blok oluşturacaklardır.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından hem savaşın yıkıcı izlerini hızla silmek hem de oluşan blokları sürdürülebilir kılabilmek için iki süper güç etki alanlarına almak istedikleri ülkelere siyasi, ekonomik ve kültürel açılardan destek oldular (Nolan 2012). Savaş takip eden dönemde bloklaşma mücadelesi, özellikle Avrupa’da, birbirine çok benzer kalıplar içinde ilerledi (Lowe 1997; McWilliams ve Piotrowski 1997). SSCB Molotov Planı ile Avrupa’nın doğusunda sosyalist ekonomik bir blok oluşturmaya ve Ortak Yardım Konseyi (*Council for Mutual Economic Assistance* - COMECON) ile sosyalist ekonomik modelin etki alanını genişleterek sürdürülebilir kılmaya çalışırken, Sovyet modeli sosyalist devlet anlayışını da Komünist Bilgi Bürosu (*Information Bureau of the Communist and Workers' Parties* - Cominform) ile yaygınlaştırmaya çalıştı.

ABD tarafında ise, Marshall Planı ile ekonomik kalkınmayı hızlandırabilmek için Avrupa Kalkınma Bankası kurularak Batı Avrupa ekonomilerinin yeniden yapılanmasına destek olunurken, Truman Doktrini ile de Batı Bloğu içinde yer alan demokrasilerin askerî açıdan korunması hedeflendi (Lowe 1997; Lundestad 2003). Aynı zamanda, bu dönemde kurulan NATO ile de ‘sosyalist yayılcı tehdide karşı’ ortak savunma birlikteliği geliştirilecekti. Bu çerçevede ABD açısından SSCB’nin Avrupa’da olası yayılmasının önüne geçebilmek için transatlantik ilişkiler ne kadar önemliyse, Batı Avrupa devletleri için de Sovyet yayılmasına karşı ABD liderliğindeki NATO ittifakı kapsamındaki ilişkiler o derece önemliydi.

Her ne kadar ortak çıkarlar, kimlik ve kurumlar transatlantik ilişkilerin yapı taşları olsa da, bu, tarafların tüm dış politika ya da ekonomik hareketlerini her zaman birbirleriyle uyum içinde yürüttükleri anlamına gelmez.

Transatlantik ilişkiler, genel olarak, Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarından itibaren bu siyasi ve ekonomik yakınlaşma/bloklaşma anlayışı doğrultusunda çabalayan ABD ve Kanada ile Avrupalı müttefikleri arasında yumuşak ve sert güvenlik alanlarını kapsayacak şekilde geliştirilmiş ortak ‘biz duygusu’ temelindeki ilişkileri tanımlar. İlişkilerin genel çerçevesi, sürece dahil olan ülkeler ve ülke grupları düşünüldüğünde coğrafi bir alandan ziyade siyasi ve ekonomik bir alanı işaret eder ve aslında en geniş şekliyle Soğuk Savaş döneminden çok daha önceki dönemleri kapsayan Avrupa ve Amerika kıtaları arasında yüzyıllara dayanan kolonyal ve merkantilist birliktelikleri de kapsar (Dukes 1985; Hanhimäki, Schoenborn ve Zanchetta 2012). Bu anlamda transatlantik ilişkiler sadece ittifak ilişkileri ya da Atlantik’in iki yakasındaki devletler arasındaki ikili ilişkileri içermekle kalmaz, aynı zamanda hızlı şekilde kurumsallaşan bir yapıya da işaret eder. Bu çerçevede ortaya çıkan gerek uluslararası örgütler (ör. *North Atlantic Treaty Organization*, *Transatlantic Free Trade Area*, *Transatlantic Economic Council*) gerekse sivil toplum kuruluşları (ör. *German Marshall Fund*, *Atlantic Council* vb.) transatlantik ilişkilerin barışçıl şekilde tesis edilmesine katkı sağlarlar (Yost 2012).

Deutsch vd. (1957) Avrupa ve ABD arasındaki ilişkileri ortak çıkarlar, kurumlar ve kimlikler bağlamında kuramsal olarak ‘çoğulcu güvenlik topluluğu’ (*‘security community’*) şeklinde tanımlamışlardır. Keohane ve Nye’a (1977) göre, transatlantik ilişkilerin mihenk taşı ‘karşılıklı bağımlılık’ (*‘interdependence’*)’dır. Karşılıklı bağımlılık aktörler arasında ortak çıkarlara dayanır ve bu çıkarların kurumlar vasıtasıyla korunup ilişkilerin düzenlenmesini temel alır (Keohane 1989, March ve Olsen 1989). Kurumlar aynı zamanda tarafların keyfi iradelerini ve davranışlarını düzenler ve gerekirse kısıtlar. Neoliberal kurumsalcılık kuramı kurumların aynı zamanda çatışmaların çözülmesi için vazgeçilmez olduğunu iddia eder. Sosyolojik kurumsalcılara göre ise çıkarların yanı sıra transatlantik ilişkilerin önemli bir yapı taşı kolektif kimlik ve ortak ‘biz’ duygusudur. Tarafların ilişkileri ortak değerler, sosyal davranışlar, kültürel bağlar ile şekillenir ve kurumlar normatif ve yapısal olarak tarafların davranışlarını düzenler (Turner 1987).

Ortak çıkarlar transatlantik ilişkilerin önemli belirleyicisidir. Taraflar arasında çıkarlar kurumlar ile korunmaya çalışılsa ve ikili ya da çok taraflı antlaşmalarla düzenlense de karşılıklı çıkarların çatışmasına da rastlanmaktadır. Örneğin, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun ‘ortak pazar’ (*common market*) oluşturma hedefi Amerikan yönetimleri tarafından zaman zaman ‘Avrupa Kalesi’ (*‘fortress Europe’*) benzetmesi ile eleştirilmiş ve ikili

ABD ve AB
dünyanın en
büyük iki
ekonomisi ve
küresel
ekonomik
sistemin
birbirine en
bağımlı ticari
bloğudur.

ticari ilişkilerde 1970'lerin sonlarında gerilime neden olmuştur. 1990'larda Avrupa Birliği içerisindeki ortak Avrupa güvenlik kimliği arayışları ve NATO'dan bağımsız bir AB fikri ve tartışmaları da ABD ile AB arasındaki güvenlik ilişkilerinde anlaşmazlığa neden olmuştur. Fakat benzeri çıkar uzlaşmazlıkları transatlantik ilişkileri çatışmaya sürüklememiş ve taraflar birbirleriyle ticari, siyasi ya da güvenlik konularında işbirliğini sürdürmeye devam etmiştir.

Transatlantik ilişkiler farklı analiz düzeylerinde ilerlemektedir: ABD-AB düzeyinde ilişkiler olduğu gibi, AB üyeleri ile de ikili ilişkiler (ör. ABD-Almanya, ABD-İngiltere vb.) sürdürülmektedir. AB üyesi olmayan ama Soğuk Savaş süresince aynı ittifak içerisinde yer almış ülkelerle tesis edilen ilişkiler (ör. Türkiye-ABD) de genel olarak bu bağlamda ele alınmalıdır. Bu bakımdan Soğuk Savaş dönemi ittifak yapısı transatlantik ilişkilerin belirleyicileri arasında değerlendirilmelidir. Buradan Soğuk Savaş sonrasında devam edecek şekilde bir transatlantik siyasi-ekonomik miras intikal ettiği söylenebilir.

Her ne kadar ortak çıkarlar, kimlik ve kurumlar transatlantik ilişkilerin yapı taşları olsa da, bu, tarafların tüm dış politika ya da ekonomik hareketlerini her zaman birbirleriyle uyum içinde yürüttükleri anlamına gelmez. Örneğin, konu sert güvenlik politikaları ve silahlı kuvvet kullanılan durumlar olduğunda işbirliği seviyesinin düştüğü söylenebilir. Örneğin, 2003 yılında ABD'nin tek tarafı olarak başlattığı Irak Savaşı transatlantik ilişkilerde önemli bir ayrılık ortaya çıkartmıştır.

Çoğunlukla Cumhuriyetçi Amerikan yönetimlerinin 'şahin' olarak tanımlanan 'silahlı kuvvetin kullanılmasından imtina edilmeyen dış politika adımları' Avrupalı ortaklar tarafından daha düşük seviyede desteklenmektedir. Öte yandan, dış politikada daha barışçıl uluslararası ilişkileri benimseyen (Wittkopf 1990) ve diplomasi ile çok taraflı çözümleri silahlı kuvvet kullanma gerektiren dış politika kararlarına tercih eden Demokrat Parti yönetimleri dönemlerinde transatlantik ilişkilerin daha uyumlu olduğu gözlenmektedir. Örneğin, İran ile Obama döneminde başlatılan nükleer müzakere süreci transatlantik ortakların uyum içinde çalıştığı bir dönem olmuştur. İklim değişikliği ile mücadele edilmesi ve Paris İklim Anlaşması yine ABD Başkanı Obama ile Avrupalı mevkidaşları işbirliğiyle başlatılmış, fakat Cumhuriyetçi Başkan Trump'ın 2017 yılında bu anlaşmadan çekilmesi sadece Avrupalı liderler tarafından değil, aynı zamanda AB kamuoyu tarafından da şiddetle eleştirilmiş ve bu da transatlantik ilişkilerdeki tansiyonu artırmıştır. Benzer bir örnek AB-ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) anlaşmasıdır. Cumhuriyetçi Parti genel olarak ABD'nin ticari ilişkilerinde daha korumacı dış ekonomik

**Asimetrik
karşılıklı
bağımlılık
(tarafardan biri
diğerine göre
daha güçlüdür)
giderek yerini
simetrik bir
karşılıklı
bağımlılığın
egemen olduğu
ilişkiselliğe
dönüşmüştür.**

politikaları benimser ve ticari ilişkilerde daha yüksek tarife ve gümrük vergileri uygulayarak (Tentori ve Zandonini 2014). Bu çerçevede ticari ilişkilerde tarife, yatırım ve düzenlemelerde uyumu içeren TTIP antlaşmasının Trump yönetimi tarafından tek taraflı olarak feshedilmesi ticari ilişkilerde önemli bir yol ayrımına işaret etmektedir.

Transatlantik ilişkilerde uyuşmazlıkların çözümü Soğuk Savaş sonrası dönemde daha büyük ölçüde karşılıklı ekonomik bağımlılığa dayalı hale gelmiştir. Ekonomik karşılıklı bağımlılığın kriz dönemlerini atlama rol oynadığı olumlu rol ise transatlantik ekonomilerin ne yoğunlukta birbirine entegre olduğu ve siyasi ilişkilere ne derece etki ettiğine bağlıdır (Risse 2016). ABD ve AB dünyanın en büyük iki ekonomisi ve küresel ekonomik sistemin birbirine en bağımlı ticari bloğudur. Bu bağımlılık Soğuk Savaş'ın ilk yıllarından itibaren Batı Avrupa ülkelerine verilen Marshall yardımları karşılığında Avrupa devletlerinin ABD'nin siyasi ve güvenlik liderliğini kabul etmeleri ile ortaya çıkmıştır. Fakat geline nokta Avrupa entegrasyonu sürecinde giderek güçlü bir blok ekonomisi haline gelen, siyaseten de demokrasi ihraç etmeyi ilke edinen küresel bir norm koyucu ve başarılı bir diplomasi bloğu haline gelen AB, ABD'nin hegemonik liderlik hedefini desteklemekten giderek uzaklaşmaktadır. Bu bakımdan transatlantik ilişkiler AB ile ABD arası ilişkiler olarak değerlendirildiğinde, aralarındaki asimetrik karşılıklı bağımlılık (tarafardan biri diğerine göre daha güçlüdür) giderek yerini simetrik bir karşılıklı bağımlılığın egemen olduğu ilişkiselliğe dönüşmüştür. Böylece ekonomik ve siyasi ilişkilerde tarafları eşit olan bir ilişki olarak ortaya çıkmıştır.

Güvenlik ilişkileri açısından bakıldığında da transatlantik ilişkiler zamanla dönüşüme uğramıştır. 1949'da ABD öncülüğünde kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) transatlantik ilişkilerin en önemli kurumudur. Kuruluş amacı SSCB'den gelecek olası tehdide karşı üyelerin NATO askeri mekanizmaları tarafından korunması ve böylece bloğun ortak güvenliğinin tesis edilmesidir. Bu çerçevede Soğuk Savaş dönemi boyunca transatlantik ilişkilerin tutkalı işlevi gören NATO'nun Soğuk Savaş sonrası dönemde bir blok örgütü olarak kalması-küresel bir kuruma dönüşmesi ya da sona erdirilmesi tartışmaları, aynı zamanda Avrupalı üyeler arasında ABD'nin NATO içerisindeki merkezi konumunun sorgulanmasına da yol açmıştır. Soğuk Savaş yıllarında ağırlıklı olarak ABD liderliğinde inşa edilen tehditler ve güvenlik ihtiyaçları SSCB'nin dağılmasıyla sona erdiğinden artık ABD'nin bu rolünü sorgulayan üyeler aynı zamanda transatlantik ilişkilerin de güvenlik odağını sorgulamaya başlamışlardır. Zira eski Doğu Bloku ülkeleri de artık hem AB hem de NATO üyeleri olarak, ortak güvenlik kimliğini

**Transatlantik
ortaklık bir
seçkinler projesi
olarak
başlamışsa da,
önemli bir amacı
'biz' duygusunu
oluşturabilmek
ve toplumlar
arasında ortak
değerler ve
normlar
yaratabilmek de
olmuştur.**

benimsemişlerdir. Bu nedenle mevcudiyeti kendisini daha küresel ve işlevsel bir aktöre dönüştürmesine bağlı hale gelen NATO da, bir savunma örgütünden ziyade transatlantik ortaklığın siyasi bir enstrümanı haline gelmiştir.

Transatlantik ortaklık bir seçkinler projesi olarak başlamışsa da, önemli bir amacı 'biz' duygusunu oluşturabilmek ve sadece devletler nezdinde yürütülen siyasi ve ekonomik karşılıklı bağımlılık ve ortak güvenlik kimliğini geliştirmek değil, aynı zamanda toplumlar arasında ortak değerler ve normlar yaratabilmek de olmuştur. Nihayetinde transatlantik ortaklar demokratik rejimlerdir ve liberal demokrasilerde kamuoyunun tercihleri siyaset yapımının temel unsurudur. Fakat, inandığı kültürel, dini, siyasi değerleri itibariyle bütüncül bir transatlantik toplumdan bahsetmek de imkansızdır. Zira, transatlantik kamuoyu sadece kültürel değerler bakımından değil aynı zamanda siyasi ve ekonomik tercih ve değerleri, ideolojik eğilimleri ve dış politika algıları bakımından da birbirlerinden çok farklıdır (Kagan 2004). Öyle ki, bu görüş ayrılıkları transatlantik ilişkilerin altmış yıldır önemli bir ögesi haline gelmiştir (Everts ve Isernia 2015). Nitekim Kissinger'a (1966: 23) göre, "Atlantik ilişkilerinin yapısal gerginliklerinin temelinde Amerikalılar ve Avrupalıların farklı tarihsel perspektife sahip olmaları, Amerikalıların uzmanlık ve tecrübe ile her türlü sorunun çözülebilir olduğuna, Avrupalıların ise insan öngörüsünün daima yanılabilir olduğuna inanmaları yatar."

Avrupa ve Amerikan kamuoylarında en temel gözle görülür farklılaşma silahlı kuvvet kullanımını gerektiren durumlarda ortaya çıkmaktadır (Everts ve Isernia 2015). Amerikan kamuoyu Avrupa kamuoyu ile kıyaslandığında özellikle sert güç gerektiren durumlarda ABD'nin tek taraflı ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmesini tercih ederken, Avrupalılar kendi güvenliklerini BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlar doğrultusunda NATO destekli ya da çok taraflı askeri operasyonlarla sağlamayı tercih etmektedirler (Canan-Sokullu 2014). Sheehan'a (2008) göre Avrupalılar uzlaşmazlıkları savaşılarak çözümlemeyi, uzun süren acı ve yıkıcı deneyimler sonucu terk ettiler. İki dünya savaşından ABD'nin yadsınamaz desteği ile çıkan Avrupalılar, ABD şemsiye altında korunmayı tercih ederek, daha sivil ülkeler haline geldiler. Diğer taraftan, Soğuk Savaş'la birlikte savaşılarak siyasi sorunların çözümü bir Amerikan uygulaması haline geldi.

Çatışmaların çözümülenmesi ya da önlenmesinde yumuşak güç kullanımı ise transatlantik kamuoyunda uyumun daha fazla gözlendiği bir alandır. Örneğin, İran'ın nükleer silah edinmesinin önlenmesi ya da Kuzey Kore'nin nükleer programı konusunda Amerikalılar ile Avrupalıların ekonomik yaptırımların uygulanması konusundaki görüşleri birbirine yakındır (bkz. *Transatlantik*

Kissinger'a
(1966: 23) göre,
"Atlantik
ilişkilerinin
yapısal
gerginliklerinin
temelinde
Amerikalılar ve
Avrupalıların
farklı tarihsel
perspektife
sahip olmaları,
yatar."

Eğilimler Araştırması Temel Bulgular Raporu 2014). Öte yandan NATO, Atlantik'in iki tarafında yük paylaşımı gerekçesiyle değil ama demokrasilerden oluşan bir topluluk olması sebebiyle desteklenmektedir. Fakat transatlantik savunma ve siyasi ilişkilerde daha fazla bağımsızlık tercih edilmektedir.

Transatlantik toplumların tercihlerindeki ayrım, sert güç kullanımı gerektiren tercihler kadar uluslararası meşruiyet, demokrasi ihracı, uluslararası ilişkilerde liderlik, ticaret ortaklıkları, mülteciler gibi konularda da görülmektedir (Isernia ve Basile 2014). Amerikalıların yaklaşık yarısı Asya ülkelerini ulusal çıkarları için Avrupa'nın olduğu kadar önemli kabul ederken, Avrupalıların üçte ikisi için ABD'nin daha önemli olduğu gözlenmektedir (Pew Araştırma Merkezi 2015 Raporu).

Transatlantik ilişkilerin yüzyıllık geçmişi incelendiğinde savaşlar, ortak çıkarlar, sosyalist yayılcı tehdide karşı ortak savunma ihtiyacı ve askeri ittifak temel belirleyiciler olarak görülmektedir. Soğuk Savaş döneminin transatlantik uyumu, Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin NATO şemsiyesi altında Avrupa savunmasını üstlenmesi gerekliliğinin tartışılmaya açılmasıyla yerini transatlantik kopuşa terk etmiştir. 2003 Irak Savaşı bu kopuşun öncüllerindendir. Zira George W. Bush yönetimi tek taraflı olarak Irak'a müdahale kararı alırken, bu operasyon Avrupalı ortakların çoğu tarafından meşruiyet zemininde sorgulanarak destek verilmemiştir. İkinci büyük kopuş ise halen Donald Trump başkanlığı döneminde yaşanmaktadır.

ABD başkanı Trump göreve geldiği ilk günden itibaren NATO'ya karşı eleştirel bir söylem geliştirmiştir: NATO ABD için ekonomik bir külfettir ve Avrupalı ortaklar daha fazla ekonomik destek vermeli ve savunma harcamalarını arttırmalıdır. Trump'ın AB ile ABD arasındaki tarife ve kota düzenlemelerinde liberalleşmeyi amaçlayan ve böylece karşılıklı ticaret hacmini arttırmayı hedefleyen TTIP antlaşmasını Amerikan ticari çıkarlarına zarar vereceği gerekçesiyle iptal etmesi ve transatlantik ilişkilerin doğası hakkında benimsemiş olduğu retorik, taraflar arasındaki güveni zedelemekte ve pek çok Avrupalı ve Amerikalının transatlantik ilişkilerin geleceği ile ilgili kaygılarını arttırmaktadır (Bindi 2019). Oysa ABD-AB ilişkileri kısa süreli etkilerle bozulabilecek türden ilişkiler değildir; zira çok taraflı ve çok katmanlı ilişkilerdir.

Tarafların eşitliği ilkesi bağlamında transatlantik büyük tasarım ('*Grand Design*') yaklaşımı, Başkan Kennedy tarafından ortaya atıldığından bu yana, Trump yönetimi de dahil olmak üzere, ABD dış politikasının belirleyici unsurlarından birisi olarak kabul edilmektedir (Green Cowles ve Egan 2016).

**Transatlantik
uyumu, Soğuk
Savaş sonrası
dönemde
ABD'nin NATO
şemsiyesi
altında Avrupa
savunmasını
üstlenmesi
gerekliğinin
tartışılmaya
açılmasıyla
yerini
transatlantik
kopuşa terk
etmiştir.**

Büyük tasarım fikri transatlantik ilişkilerin yürütüleceği mecranın tek taraflı hegemonik ya da çok taraflı dengeleyici yönü hakkında önemli bir göstergedir. Unutulmamalıdır ki, transatlantik ilişkilerde uyumun tekrar tesisi ve sürdürülebilirliği, transatlantik işbirliğin bir amaç olduğunun anlaşılması ile ortak kurum ve normların güçlendirilmesi, ortak yapısal analizlerin üretilmesi, transatlantik sivil toplumun güçlendirilmesi, transatlantik kamuoyunun siyaset üretim sürecine daha fazla entegre edilmesi ve ortak değerler ile kimliğin öneminin içselleştirilmesine bağlıdır (Nelson ve Byrne 2018).

KAYNAKÇA

- Alcaro, R., Peterson, J. ve E. Greco (der.), (2016). *The West and the Global Power Shift Transatlantic Relations and Global Governance*. Londra: Palgrave.
- Bindi, F. (2019). *Europe and America: The End of the Transatlantic Relationship?* Washington: Brookings Institution Press.
- Canan-Sokullu, E. (2014). *Transatlantic Public Opinion on War: Kosovo, Afghanistan and Iraq*. Saarbrücken: LAP Lambert Verlag.
- Deutsch, K. W. vd. (1957). *Political community and the North Atlantic area: International organization in the light of historical experience*. Princeton: Princeton University Press.
- Dinan, D. (2004). *Europe Recast: A History of European Union*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Dukes, P. (1985). *A History of Europe 1648-1948: The Arrival, The Rise, The Fall*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Everts, P. ve P. Isernia (2015). *Public opinion, transatlantic relations and the use of force*. Londra: Palgrave Macmillan.
- Fulbrook, M. (2001). *The Short Oxford History of Europe: Europe since 1945*. New York: Oxford University Press.
- Green Cowles, M. ve M. Egan (2016). "The Historical Evolution of the Transatlantic Partnership", R. Alcaro, J. Peterson ve E. Greco (der.), *The West and the Global Power Shift Transatlantic Relations and Global Governance*: Londra: Palgrave, ss. 75-98.
- Hanhimäki, J., B. Schoenborn ve B. Zanchetta (2012). *Transatlantic Relations since 1945: An Introduction*. Londra: Routledge.
- Isernia, P. ve L. Basile (2014). "To agree or disagree? Elite opinion and future prospects of the transatlantic partnership", *Transworld Working Paper* No 34; <http://transworld.iai.it/?p=1544> (erişim tarihi 22 Temmuz 2019).
- Kagan, R. (2004). *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*. New York: Vintage Books.
- Keohane, R. O. (1989). *International institutions and state power*. Boulder: Westview.

- Keohane, R. O. ve J. S. J. Nye (1977). *Power and Interdependence*. Boston: Little Brown.
- Lowe, N. (1997). *Mastering Modern World History*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Lundestad, G. (2003). *United States and Western Europe: From Empire by Invitation to Transatlantic Drift*. Oxford: Oxford University Press.
- March, J. G. ve J. P. Olsen (1989). *Rediscovering institutions. The organizational basics of politics*. New York/Londra: The Free Press.
- McWilliams, W. C. ve H. Piotrowski (1997). *The World Since 1945: A History of International Relations*. Colorado: Lynne Rienner Publisher.
- Nelson, A. J. ve E. Byrne (2018). “To Improve Transatlantic Relations Look to History and Identity”, *National Interest*, 25 Eylül; <https://nationalinterest.org/feature/improve-transatlantic-relations-look-history-and-identity-31992> (erişim tarihi 28 Temmuz 2019).
- Nolan, M. (2012). *The Transatlantic Century: Europe and America, 1890 – 2010*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Risse, T. (2016). “The Transatlantic Security Community: Erosion from Within?”, R. Alcaro, J. Peterson ve E. Greco (der.), *The West and the Global Power Shift Transatlantic Relations and Global Governance*. Londra: Palgrave, ss. 21-43.
- Sheehan, J. (2008). *The Monopoly of Violence: Why Europeans Hate Going to War*. Londra: Faber & Faber.
- Tentori, D. ve M. Zandonini (2014). “The future of the transatlantic economic relationship: Opportunities and challenges towards the TTIP”, *Transworld Working Paper*, No 35; <http://transworld.iai.it/?p=1547> (erişim tarihi 28 Temmuz 2019).
- Turner, J. C. (1987). *Rediscovering the social group. A self-categorization theory*. Oxford/New York: Oxford University Press.
- Wickett, X. (2018). “Transatlantic Relations: Converging or Diverging?”, *Chatham House Report*; <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/2018-01-18-transatlantic-relations-converging-diverging-wickett-final.pdf> (erişim tarihi 18 Ağustos 2019).

Wittkopf, E. R. (1990). *Faces of Internationalism, Public Opinion and American foreign Policy*. Durham: Duke University Press.

Yost, D. S. (2002). "Transatlantic Relations and Peace in Europe". *International Affairs*, Cilt 78 (2), ss. 277-300.

EK OKUMA

Anderson, J., G. J. Ikenberry ve T. Risse (der.), (2008). *The End of the West? Crisis and Change in the Atlantic Order*. Cornell University Press.

Deutsch, K. W. vd. (1957). *Political community and the North Atlantic area: International organization in the light of historical experience*. Princeton: Princeton University Press.

Kagan, R. (2004). *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order* New York: Vintage Books.

İNTERNET

Center for Transatlantic Relations, <https://transatlanticrelations.org>

Transatlantic Relations Initiative, <https://www.ie.edu/transatlantic-relations-initiative/>

German Marshall Fund of the United States, <http://www.gmfus.org>

FİLM/BELGESEL

Cold War (1998). Yönetmen: P. Mitchell ve J. Isaacs, Belgesel, 24 bölüm. ABD: Turner Broadcasting System.

Charlie Wilson's War (2007). Yönetmen: M. Nichols. ABD: Universal Pictures.

Fahrenheit 9/11 (2004). Yönetmen: M. Moore, Belgesel. ABD: Fellowship Adventure Group, Dog Eat Dog Films ve Miramax.

Revolution (1985). Yönetmen: H. Hudson. İngiltere: Goldcrest.

The Special Relationship (2010). Yönetmen: R. Loncraine. ABD: HBO.

Truman (1995). Yönetmen: F. R. Pierson. ABD: HBO.

Vice (2018). Yönetmen: A. McKay. ABD: Annapurna Pictures.

Uluslararası İlişkiler Konseyi (UIK) Derneği, Türkiye’de uluslararası ilişkiler çalışmalarının gelişimine katkıda bulunmak, ilgili alanlarda çalışanları bir araya getirmek ve çalışmalarını desteklemek amacıyla bir grup akademisyen, medya çalışanı ve dışişleri mensubu tarafından 2004 yılında tarihinde kurulmuştur. 2010 yılından beri *International Studies Association* (ISA) ortak kuruluşu ve 2016’dan beri de *Balkan Political Science Association* (BPSA) üyesi olan UIK, iki yılda bir düzenlediği *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Kongresi* ile *Güvenlik Akademisi* ve *Dış Politika Akademisi* eğitim programlarını gerçekleştirmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye’deki gelişimine katkı yapmış öğretim üyelerine yönelik *Ustalara Saygı Ödülü* ile genç akademisyenlere yönelik *Teşvik Ödülü* veren UIK, başta *Uluslararası İlişkiler* dergisi ile *Güvenlik Çalışmaları* serisi olmak üzere kapsamlı bir yayım programı ile *Güvenlik Portalı* (GP), *Türkiye Barışı Koruma Veri Tabanı* (TÜBAKOV), *Kavram Avcıları* ve *Black Sea Young Reformers Fellowship* (BSYRF) projelerini hayata geçirmiştir.

UIK hakkında daha fazla bilgi almak için, lütfen [web sayfasını](https://www.uik.org.tr) (https://www.uik.org.tr) ziyaret ediniz.

© UIK 2019

Bu çalışmanın telif hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi (UIK)’e ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; UIK’in kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Güvenlik Yazıları, NATO Kamu Diplomasisi Birimi tarafından desteklenmektedir.

Security Papers are supported by the NATO Public Diplomacy Division.